

Година пам'яті «Бій під Крутами, 29 січня 1918 року.

Пам'ятаємо!...»

Мета: формувати ціннісне ставлення до держави та суспільства, розвиток мотивації ,спрямованої на підготовку до захисту Вітчизни, на прикладі загиблих однолітків ;
розширити знання учнів про історичні події 1918року, закріпити поняття : патріотизм ,подвиг, героїзм;
розвивати зв'язне мовлення, артикуляційний апарат учнів, творчі здібності: слух та почуття ритму;
корегувати увагу ,пам'ять, мислення;
виховувати інтерес до історичного минулого України , любов до свого народу ,вміння вшановувати пам'ять загиблих героїв.
Обладнання: прапор України, свічка пам'яті, напис на дошці , вишиті рушники, музичний супровід, фонограми пісень.

Хід

(Фоном звучить лірична мелодія ,вихователь декламує вірш)

**Ще юнаки, ще майже діти,
А навкруги і смерть, і кров.
“На порох стерти, перебити!” —
Іде на Київ Муравйов.
Полків його не зупинити,
Та рано тішаться кати:
Коли стають до зброї діти,
Народ цей — не перемогти!**

Вихователь: Ці рядки український поет Микола Луків присвятив подвигу української молоді – студентам і гімназістам – які 29 січня 1918 року прийняли нерівний бій з більшовицькою навалю біля станції Крути та поклали найдорожче на вівтар свободи – власні життя.

Історичні передумови

Кінець 1917 року. Молода Українська Народна Республіка не так давно проголосила свою автономію у складі Росії і взяла курс на будівництво демократичної держави. Триває Перша світова війна. На фоні розвалу економіки та більшовицького перевороту, держава відчайдушно потребує підтримки союзників та сильного лідера, який зможе сформувати армію, спинити економічну кризу та повести за собою народ.

17 грудня 1917 року Українська Центральна Рада отримує ультиматум за підписом Леніна та Троцького. Більшовики вимагають негайно припинити роззброєння червоних військових загонів і легалізувати їх, що рівноцінно проголошенню війни.

Керівництво УНР відхилило маніфест та почало спроби вирішення конфлікту за допомогою дипломатії. Враховуючи майже повну відсутність боєздатної армії та справжній вакуум, який виник навколо Центральної Ради з боку суспільства, молода Республіка була приречена.

«Червоні» почали свій наступ з двох напрямків. 20-тисячний загін під керівництвом Антонова-Овсієнка вирушив з боку Ростова на Східну Україну. На північному сході розгортався 6-тисячний «Східний фронт» Михайла Муравйова. До кінця грудня 1917 року більшовики встановили владу на більшій частині Сходу України та почали наступ на Київ.

Постанова про формування студентського куреня

Захищати столицю було нікому. 15-тисячна армія, яку на той момент мала УНР, була деморалізована довгою війною, розчарована у політиці Центральної Ради та, врешті-решт, порушила наказ. Значну роль в цьому зіграла також більшовицька пропаганда.

В цих умовах стати на захист Києва були здатні, мабуть, лише гімназисти та студенти. 5 січня 1918 року було створено студентський курінь Січових стрільців. Він нараховував дві сотні добровольців, в основному студентів київських університетів. Керівництво загоном взяв на себе старшина Андрій Омельченко. Пригадує...

Учень 1 : Михайло Михайлик, учасник бою під Крутами:

В курені переважно була молодь, що не була при війську, а частина навіть не вмiла стрiляти.

– Студентський курінь, наспiх зорганiзований у Києві, налічував до 300 душ. В курені переважно була молодь, що не була при війську, а частина навіть не вмiла стрiляти... Ось ці сили мали обороняти найважливіший відтинок фронту – шлях на Київ.

Добровольці почали тренування, які продовжувались не більше тижня, до 26 січня. Звісно, про жодну адекватну військову підготовку не могло йти і мови. У той же день загін підпорядковується Аверкію Гончаренко, переправляється під Бахмач, де разом з чотирма сотнями курсантів 1-ї Київської юнкерської школи імені Богдана Хмельницького має стати на захист Києва.

Учень 2: Аверкій Гончаренко, командувач силами УНР у бою під Крутами:

– На оборону цього надзвичайно важливого залізничного вузла командуючий військами отаман Капкан вислав Першу українську юнацьку військову школу імені гетьмана Богдана Хмельницького, у складі якої було чотири сотні – по 150 юнаків, 18 кулеметів та 20 старшин.

– 25 січня 1918 року дістав я повідомлення, що до мене вислано з Києва студентську сотню. Справа військової підготовки цієї сотні була мені добре знана, бо в ній був мій брат з третього курсу медицини Університету Святого Володимира. Від нього я довідався, що науку провадилось там сім днів, уміють вже стріляти та що в Києві – ціле пекло.

Вихователь: Перебіг подій. Вранці 28 січня сотні студентського куреня прибули на станцію Крути та почали рити окопи, займаючи позиції. Озброєння катастрофічно бракувало – загін мав лише 16 кулеметів, невеликий бронепоезд та обмаль патронів.

Учень 3 : Під Крутами стояли ми стіною.
В очах не страх, а злість до ворогів.
Більшовики готовились до бою,
Я йшов на смерть... а жити так хотів».

Учень 4: Борис Монкевич:

– Не було ладу й порядку в організації цього куреня. Вправи офіційно не провадились, а як провадились, то з ініціативи якого-небудь ройового. І тільки за кілька днів перед від'їздом куреня на фронт було приділено час для муштрових вправ старшини Богданівського полку, але за такий короткий час не багато їх навчили.

Вихователь: Бій під Крутами розпочався 29 січня о дев'ятій ранку з бойового зіткнення захисників з передовим загonom матросів, які намагались взяти станцію одним ударом. Більшовики мали значну чисельну перевагу, їхній трьохтисячний загін намагався взяти захисників в кільце.

З тилу крутян підтримував бронепоїзд з гарматою, який обстрілював нападників. У запеклому п'ятигодинному бою захисники понесли значні втрати, але змогли відбити перші атаки ворога. Аж ось почали закінчуватись патрони, замовкла гармата, відстрілявши весь боєзапас. Омельченко запросив підтримки, але штаб не відповів. Як з'ясувалось потім, штабісти кинули бійців напризволяще, втікаючи на потязі назад до Києва. Так поспішали, що забули відчепити вагони з боєкомплектom... В цій ситуації юнкери та студенти почали відступати. У бійців Омельченка позаду була відкрита місцевість, тож старшина прийняв рішення багнетною атакою деморалізувати ворога, щоб мати змогу відступити з меншими втратами. Зіткнувшись у рукопашному бою з професійними військовими, крутяни понесли великі втрати, загинув і старшина Омельченко.

Учень 5: Ігор Лоський: Після бою, 35 січовиків опинилося у полоні. Лише сім із них врятувалося. З їхніх слів, уже кілька місяців пізніше, почули січовики про жахливу долю своїх товаришів. Цілу добу знущалися над ними червоні побідники. Зрештою, на другий день всіх, окрім згаданих семи, розстріляно. Перед розстрілом учень сьомого класу Другої української гімназії, галичанин Пипський, затягнув повним голосом український гімн, усі полонені його підтримали.

Учень 4 : Борис Монкевич: Кілька вагонів заставлено густо трупами і протягом кількох днів батьки й родини розпізнавали своїх близьких. Відшукано не всіх, бо одні невідомо де були розстріляні більшовиками і потайки поховані селянами. Всіх полонених замордовано звірячим способом: вони були з розбитими головами, повибиваними зубами, повиколюваними очима. Кілька трупів не вдалося розпізнати, так вони були понівечені.

Вихователь: Так закінчилася битва під Крутами. За різними джерелами українська сторона втратила вбитими від 300 до 400 чоловік, але змогла затримати більшовицьку армію, вигравши трохи часу, чотири дні. Ця затримка дала змогу Центральній Раді заключити Берестейський мир 9 лютого 1918 року та зберегти молоду українську державу, на весь світ визнати її незалежність.

Урочистий похорон відбувся за державний кошт, при великій участі київського громадянства, делегацій, уряду і війська. Заходами комітету по вшануванню пам'яті полеглих мав будуватися величезний пам'ятник, але ворожа окупація це унеможливила.

*На Аскольдовій могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів українців,
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі*

*Український цвіт! —
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись
Зрадника рука? —
Квітне сонце, грає вітер
І Дніпро - ріка...
На кого завзявся Каїн?
Боже, покарай! —
Понад все вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих. —
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.*

(П.Тичина 1918р.)

Вихователь: Україна пишається молодими героями. Пам'ять про них, як і та велична слава, за яку вони боролися – невмируща. Вічна їм пам'ять і слава. Тож запалимо свічку пам'яті та вшануємо загиблих захисників хвилиною мовчання.

(Хвилина мовчання)

Учень: Немає слів, нема пісень,
Щоб нам славити вас, герої,
Що важкий, кривавий день
В зневірі не зложили зброї.

Учень: Ви сміло виступили в бій,
Хоч ворог йшов страшний, суворий.
В душі не було молодій
Перед сильнішим злом покори!

Учень: І не злякало вас те зло,
Ні смерть в снігу, страшна, холодна,
Вгору підняли ви чоло,
На вас чекала ж вся соборна!

Учень: Ви стали прикладом усім,
Про вас нікому не забути!
В понурій темряві віків
Світити будуть завжди Крути!

Учень: Під світлом тим розтане тьма:
Ви палко рідний край любили!
Любові ж вашій меж нема
Вона живе із – за могили! (1962. Леся Храплива – Щур)

Вихователь:

«Молитва»

О Боже, наш добрий з високого неба!
Молитву сьогодні заносим до тебе!
За тих, що боролись при станції Крути,
За нашу державу із ворогом лютим.
Що в битві в цій впали в цю зиму криваву.
Прийми їх до себе , прийми в Свою славу!
А нам від цих Триста, о Боже, благаєм! –
Любові дай вчитись до рідного краю.
(Леся Храплива – Щур)

(Звучить «Молитва за Україну»)

Вихователь: Подвиг студентів – крутян став символом мужності та беззастережної любові до власної Батьківщини. І хоча зараз виникає більше питань ніж відповідей , незмінним лишається один факт: битва під Крутами – одна з визначних сторінок історії України , яку ми маємо пам'ятати!